

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

№ 1/2024 г.

гр. София, 25 юни 2024 година

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Наказателната колегия, в съдебно заседание на шести юни две хиляди двадесет и четвърта година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ЛАДА ПАУНОВА

**ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:
АНТОАНЕТА ДАНОВА, ГАЛИНА ТОНЕВА**

ЧЛЕНОВЕ:

**РУЖЕНА КЕРАНОВА
БИЛЯНА ЧОЧЕВА
БЛАГА ИВАНОВА
ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА
ДАНИЕЛА АТАНАСОВА
БИСЕР ТРОЯНОВ
РУМЕН ПЕТРОВ
СПАС ИВАНЧЕВ
ПЕТЯ ШИШКОВА
МАЯ ЦОНЕВА
ВАЛЯ РУШАНОВА
МИЛЕНА ПАНЕВА
ХРИСТИНА МИХОВА**

**КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ
НЕВЕНА ГРОЗЕВА
НАДЕЖДА ТРИФОНОВА
ПЕТЯ КОЛЕВА
ДЕНИЦА ВЪЛКОВА
ДАНИЕЛ ЛУКОВ
ВЕСИСЛАВА ИВАНОВА
БОНКА ЯНКОВА
СВЕТЛА БУКОВА
ВИОЛЕТА МАГДАЛИНЧЕВА
КАЛИН КАЛПАКЧИЕВ
НИКОЛАЙ ДЖУРКОВСКИ
ПЛАМЕН ДАЦОВ**

с участието на секретаря Мира Недева

сложи за разглеждане тълкувателно дело № 1 по описа за 2024 година, докладвано от съдията Бонка Янкова.

Делото е образувано по искане от министъра на правосъдието на Република България за приемане на тълкувателно решение от ОСНК на ВКС по следния въпрос:

При отбелязана реабилитация по право на основание чл.88а от НК и искане за издаване на свидетелство за съдимост с посочена в него цел, обвързана с изискването, съдържащо се в специален закон лицето да „не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията“, следва ли тази присъда да бъде включена в издавания документ, ведно с реабилитацията, или следва свидетелството за съдимост да се издаде без информацията относно осъждането на лицето?

Вносителят е обосновал искането си с изложени съображения за противоречива съдебна практика при прилагането на разпоредби на НК - чл. 85 и чл. 88а и на Наредба № 8 от 26.02.2008 г. за функциите и организацията на дейността на бюрата за съдимост – чл. 39, ал. 2, т. 2 и ал. 3. Посочил е, че при наличие на осъждане и отбелязана/настъпила реабилитация по право на основание чл. 88а от НК, различните бюра за съдимост при районните съдилища и Централното бюро за съдимост издават документи за едно и също лице с различно съдържание относно съдебното му минало. Една част издават документа с вписан статус на лицето „неосъждан“. Друга част издават свидетелство за съдимост, в което посочват, че съдебния статус на лицето е „осъждан“ и вписват осъждането, ведно с настъпилата и/или отбелязана по право пълна реабилитация. Трета част издават свидетелство за съдимост само с данни за реабилитацията – кога и на какво правно основание е настъпила, без да посочват данни за осъждането.

Изложил е също мнение, че заложената в чл. 34, ал. 3 от Наредбата преценка не противоречи на нормата на чл. 85, ал. 1 от НК и е мотивирал в тази връзка становище за правилност на въведената от Централното бюро за съдимост практика да издава свидетелство за съдимост с пълната информация за осъждането и реабилитацията. Според вносителя, колизия обаче съществува между разпоредбата на чл. 88а от НК и изискванията в специалните закони, тъй като за разлика от чл. 85, ал. 1 от НК, в чл. 88а, ал. 1 от НК изрично е посочено, че осъждането и последиците се заличават „независимо от предвиденото в друг закон или указ“. Така мотивиран е приел, че е налице противоречива практика по прилагането на закона и е упражнил правомощието си по чл. 125 от ЗСВ.

Искането е отправено от легитимен субект, от кръга на посочените в чл. 125 от ЗСВ, но не отговаря на изискванията по чл. 127, ал. 2 от ЗСВ и следва да бъде отклонено, а образуваното дело – да бъде прекратено.

I. Възложената на ВКС тълкувателна компетентност е обусловена от констатирането на противоречива или неправилна практика на съдилищата по тълкуването и прилагането на закона. Тя има за цел, чрез издаване на общи правни актове с тълкувателен характер от съответната колегия на ВКС, да се уеднакви правоприлагането или правораздавателните органи да се напътстват към правилно прилагане на тълкуваните нормативни актове.

Съпоставителният прочит на нормите на чл. 119 и чл. 123 от Конституцията на Република България позволява извод, че под употребения от законодателя израз „правораздаване“ се има предвид правосъдие, понеже само в него като правораздавателна дейност на съдилищата могат да участват съдебни заседатели. От това следва, че тълкувателната дейност е пряко свързана единствено и само с правораздавателната дейност на съдилищата и с издаваните от тях при осъществяването на тази дейност съдебни актове.

Извън дейността по правораздаване на съдилищата е възложена и друга дейност, част от която е дейността на съдебно управление и съдебна администрация. Именно в обхвата на последната попада и дейността по издаване на свидетелствата за съдимост, регламентирана в Наредба № 8 от 26.02.2008 г. за функциите и организацията на дейността на бюрата за съдимост.

Без да е необходимо детайлно проследяване функционалното място и конкретните задължения на създадените във всеки районен съд Бюра за съдимост и създаденото при Министерството на правосъдието Централно бюро за съдимост, е достатъчно да се посочи, че издаването на свидетелство за съдимост без съмнение не е дейност по правораздаване, а издаваните актове (обозначени в искането като документи) не носят белезите на съдебни актове по смисъла на чл. 32 от НПК. А именно последните, като актове на осъществяването от съдилищата правосъдие, подлежат на инстанционен контрол и могат да „влязат в сила“. Съгласно чл. 127, ал. 2, т. 2 от ЗСВ искането за приемане на тълкувателно решение задължително съдържа „влезлите в сила съдебни актове, в които се съдържа противоречива или неправилна съдебна практика“.

Приложенията към искането свидетелства за съдимост, с оглед изложеното, не могат да се отнесат към дефинираната в чл. 127, ал. 2, т. 2 от ЗСВ категория съдебни актове. Следователно противоречието, с което е обосновано поставеното в искането питане, е залегнало в актове, които не са съдебни актове, постановени от съдилищата в дейността по правораздаване, а са такива издадени при осъществена дейност по съдебна администрация.

Ето защо, констатираното различие в съдържанието им не предпоставя намеса на ОСНК за неговото преодоляване чрез приемане на тълкувателно решение.

II. Липсата на основание ВКС да упражни правомощието си по чл. 124, ал. 1 от ЗСВ произтича и от съдържателната част на искането. Поставеният в същото въпрос не третира същински правен проблем, понеже не насочва към противоречие в начина, по който правилата на пълната реабилитация по чл. 88а от НК се тълкуват и прилагат, а към параметрите, в които същата е официализирана (съобщена).

Спецификата на самото искане по необходимост изисква внимание върху отликите между реабилитацията като юридически факт и осъждането като факт от обективната действителност, което от своя страна налага кратък теоретичен преглед на реабилитацията като правен институт.

В правната доктрина е утвърдено разбирането за същността на този институт на материалното наказателно право, водещ началото си още в римското *restitutio in integrum*, чрез който „се премахват ония правни прегради, които делят престъпника от неосъждания гражданин и с това се създават условия за започване на един честен живот“¹. В по-новите постулати е отбелязано идентичното виждане, че „Лицето, което е реабилитирано се третира като „неосъждано“ - нещо, което се отразява вече и в евентуално издаваните му „свидетелства за съдимост“².

В действащото законодателство, в чл. 85, ал. 1 от НК е посочено, че „Реабилитацията заличава осъждането и отменя за в бъдеще последиците, които законите свързват със самото осъждане, освен ако в някое отношение със закон или указ е установено противното. В чл. 86, ал. 1 от НК и чл. 88а, ал. 1, т. 1 – т. 4 от НК са регламентирани двата вида реабилитация по право, настъпващи по

¹ Долапчиев, Н. Наказателно право, том първи, обща част. С: печатница С.М.Стайков, 1936, с. 470 – 471

² Ненов, И. Наказателно право на Република България, обща част, книга втора (под ред. на А.Стойнов) С: Софи-Р, 1992, с. 326

силата на закона, без необходимост от издаване на нарочен съдебен акт, съответно непълна и пълна реабилитация.

Възможните ограничения, които са свързани с реабилитацията, дефинирани в правната доктрина като „странични правни последици“³, са разделени в зависимост от приложимостта им на две групи, като първите засягат наказателноправното положение: например невъзможно повторно реабилитиране след изтичане на изпитателния срок при второ условно осъждане на пълнолетно лице, за окачествяване на дееца като рецидивист - чл. 30, ал. 1, изр. второ от НК и при определяне на първоначалния режим на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода – чл. 57, ал. 1, т. 2, б. „б“ от ЗИНЗС, а вторите засягат обществената реализация на осъденото, но реабилитирано лице за заемане на определена длъжност, които в по-съвременната теория сполучливо са дефинирани като „извъннаказателни“⁴.

Именно кръгът на втората група ограничения, който към 1992 г. е бил сведен до невъзможността за заемане на съдебна длъжност и за упражняване на адвокатска професия (каквато е правната регламентация понастоящем само за първата категория – чл. 162, т. 4 от ЗСВ), към момента е съществено разширен с въведено в редица закони изискване в посочения смисъл – лицето да не е осъждано, „независимо от реабилитацията“⁵.

Втората категория – извъннаказателните странични правни последици на реабилитацията и тяхното различно оценяване са в основата на нееднаквото съдържание на издаваните свидетелства за съдимост. За това и отправна точка при обсъждане правната същност на реабилитацията в аспекта на поставената в искането проблематика е относимостта на извъннаказателните странични

³ Ненов, И. цит.съч., с. 326

⁴ Илкова, Р. За понятието „осъждане“ по чл. 85 НК и приложното поле на реабилитацията – Правна мисъл, 2014, № 3, с. 42 - 53

⁵ Изборен кодекс (чл. 50, ал. 3, т. 1, чл. 65, ал. 3, чл. 80, ал. 3), Закон за частните съдебни изпълнители (чл. 5, ал. 1, т. 4), Закон за Министерството на вътрешните работи (чл. 155, ал. 1, т. 2); Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България (чл. 141, ал. 1, т. 4); § 1, т. 4в от Допълнителни разпоредби на Закон за чужденците в България; Закон за частната охранителна дейност (чл. 41, ал. 3, т. 1); Закон за държавна агенция „Разузнаване“ (чл. 15, ал. 1, т. 4); Закон за Националната служба „Охрана“ (чл. 8, ал. 2, т. 4); Закон за резерва на въоръжените сили на Република България (чл. 24, ал. 1, т. 4); Закон за военното разузнаване (чл. 26, ал. 1, т. 4); Закон за държавната финансова инспекция (чл. 9, ал. 2, т. 5) ; Закон за правната помощ (чл. 13, т. 3); Закон за нотариусите и нотариалната дейност (чл. 8, ал. 1, т. 4); Закон за специалните разузнавателни средства (чл. 19в, ал. 4, т. 4); Закон за Държавна агенция „Национална сигурност“ (чл. 8, ал. 3, т. 4); Закон за защита на личните данни (чл. 8, ал. 1, т. 3); Закон за противодействие на корупцията (чл. 10, ал. 1, т. 1); Закон за защита на класифицираната информация (чл. 40, ал. 1, т. 4); Закон за отнемане на незаконно придобитото имущество (чл. 10, ал. 1, т. 1); Закон за предучилищното и училищното образование (чл. 215, ал. 1, т. 1)

последници към юридическия факт на нейното настъпване – конкретно на пълната реабилитация по чл. 88а, ал. 1 – ал. 4 от НК, съобразно формулирания в искането въпрос.

Изискванията за заемане на съответна длъжност, регламентирани в редица специални закони, съгласно които кандидатът освен на другите поставени условия следва да отговаря и на условието да не е осъждан, „независимо от реабилитацията“, несъмнено не са с правноопределящо значение по отношение настъпването на пълната реабилитация.

Нормата на чл. 88а, ал. 1 от НК е ясна и от съдържанието ѝ следва, че при изпълнение на посочените в ал. 1 и съответно ал. 2 – ал. 4 предпоставки „осъждането и последиците му се заличават, независимо от посоченото в друг закон или указ“. Добавеното „в друг закон“, за разлика от предвиденото в чл. 85, ал. 1 от НК само „закон или указ“, не е случайно, а разкрива законодателната воля да изключи всякакви други изисквания пречатващи правопогасяването факта на осъждането и последиците, които държавата свързва с него.

Казано с други думи, предвидените в специални закони ограничения за заемане на длъжност, които са свързани с реализираната наказателна отговорност на кандидата, като обективен факт от действителността, не засягат правния му статус на неосъждано лице, когато спрямо него са изпълнени всички предвидени в чл. 88а, ал. 1 – ал. 4 от НК условия. Те имат значение към преценката за неговата обща годност, включително и в морално-етичен аспект, да заеме определена длъжност.

В Наредбата общият принцип, основан върху правната същност на реабилитацията, като заличаваща осъждането и отменяща последиците, които законите свързват с него, е изцяло съобразен и адекватно приложен в нормата на чл. 39, ал. 2, съгласно която: „В свидетелството за съдимост не се вписва осъждането за престъпление: 1. което е амнистирано; 2. за което лицето е реабилитирано“.

Причината, довела до разнородната практика в издаваните свидетелства за съдимост не е целта, както е приел вносителят на искането, понеже тя не разкрива колизия в същинския смисъл на това понятие, между правните последици на настъпилата пълна реабилитация (по чл. 88а от НК), която задължава всички да третираят лицето като неосъждано и съдържанието на свидетелство за съдимост, което безусловно следва да отразява тези последици. Върху последните целта, за която същото се издава е неотнормирана. Още по-малко

е от естество да повлияе върху правния статус на заявителя, респективно да го промени. Ето защо и целта, за която се издава свидетелството за съдимост не е основание за отклонение от посочения в чл. 39, ал. 2 от Наредбата принцип.

Пълната информация за съдебното минало на лицето, когато същата се изисква с оглед условията в специален закон то да „не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията“, е обусловена от необходимост, която е със служебен характер и в чл. 33, ал. 5 от Наредбата е предвиден ред за нейното предоставяне.

Съобразно тези виждания, по отправеното с искането питане, не се установява основание за упражняване тълкувателните правомощия на ОСНК на ВКС. Поставените на вниманието на ОСНК различия в съдържанието на издаваните свидетелства за съдимост не идентифицират противоречива или неправилна практика на съдилищата в съдебни актове по смисъла на чл. 127, ал. 2, т. 2 от ЗСВ във вр. с чл. 32 – чл. 34 от НПК, а формулираният в искането въпрос не третира противоречие между нормата на чл. 88а от НК и нормите, уреждащи дейността на Бюрата за съдимост по чл. 39, ал. 2, т. 2 и ал. 3 от Наредбата и в този смисъл не е налице колизия между норми свързани с правоприлагането, налагаща тяхното изясняване по тълкувателен път.

Предвид изложените съображения и на основание чл. 131а от ЗСВ и чл. 3, б. „б“ от Правилата за приемане на тълкувателни решения на ОСНК на ВКС, Общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд

О П Р Е Д Е Л И :

ОТКЛОНЯВА като недопустимо искането на министъра на правосъдието на Република България за приемане на тълкувателно решение от ОСНК на ВКС по следния въпрос: „При отбелязана реабилитация по право на основание чл. 88а от НК и искане за издаване на свидетелство за съдимост с посочена в него цел, обвързана с изискването, съдържащо се в специален закон лицето да „не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията“, следва ли тази присъда да бъде включена в издавания документ, ведно с реабилитацията, или следва свидетелството за съдимост да се издаде без информация относно осъждането на лицето?“

ПРЕКРАТЯВА производството по тълкувателно дело № 1/2024 г. по описа на ОСНК на ВКС.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЛАДА ПАУНОВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

АНТОАНЕТА ДАНОВА.....

ГАЛИНА ТОНЕВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

РУЖЕНА КЕРАНОВА.....

БИЛЯНА ЧОЧЕВА.....

БЛАГА ИВАНОВА.....

ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА.....

ДАНИЕЛА АТАНАСОВА.....

БИСЕР ТРОЯНОВ.....

РУМЕН ПЕТРОВ.....

СПАС ИВАНЧЕВ.....

ПЕТЯ ШИШКОВА.....

МАЯ ЦОНЕВА.....

ВАЛЯ РУШАНОВА.....

МИЛЕНА ПАНЕВА.....

ХРИСТИНА МИХОВА.....

КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ.....

НЕВЕНА ГРОЗЕВА.....

НАДЕЖДА ТРИФОНОВА.....

ПЕТЯ КОЛЕВА.....

ДЕНИЦА ВЪЛКОВА.....

ДАНИЕЛ ЛУКОВ.....

ВЕСИСЛАВА ИВАНОВА.....

БОНКА ЯНКОВА.....

СВЕТЛА БУКОВА.....

ВИОЛЕТА МАГДАЛИНЧЕВА.....

КАЛИН КАЛПАКЧИЕВ.....

НИКОЛАЙ ДЖУРКОВСКИ.....

ПЛАМЕН ДАЦОВ.....